

TÜRK DÜNYASINDA ENERJİ BİRLİĞİ

Oğuzhan Akyener*

Özet: Türk dünyası tarih boyunca bir araya gelme, küresel barışı ve nizamı tesis etme ülküsüne sahip olmuştur. Bu bağlamda birçok girişim yapılmış ve bireysel olarak bazı başarılar da elde edilmiştir. Günümüzde ise yine birçok organizasyon ile bu bağlamda işbirliği süreçleri geliştirilmeye çalışılmaktadır. Fakat istenilen etki alanı henüz sağlanamamıştır. Bu bağlamda, Türk dünyası özelinde işbirliği süreçlerini tetikleyecek, finans başta olmak üzere, diğer tüm alanlarda yeni kabiliyetler elde edilmesini sağlayacak olan en önemli kaldıraç enerji olduğu aşikârdır. Bu sebeple bağımsız Türk devletleri özelinde bir enerji birliğinin kurulması çok önemlidir.

Bu çalışmada, Türk enerji birliği ana fikrinden bahsedilerek, bu fikrin neden önemli olduğu ve nasıl bir başlangıç ile hayata geçirilebileceğinden bahsedilecektir. Ayrıca, böyle bir modelin sonraki adımlarında nasıl küresel ölçekli daha etkin ve daha büyük organizasyonlar oluşturulabileceği vurgulanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Enerji Birliği, Türk Dünyası, İslam Dünyası, Enerji, Entegrasyon

Energy Union In The Turkish World

Abstract: Throughout history, the Turkish world has never given up the idea of becoming together and establishing global peace and order. In this context, many attempts have been made and some successes have been achieved individually. Today, cooperation processes are tried to be developed in this context within many organizations. However, the desired domain has not been achieved yet. In this context, it is obvious that the most important leverage that will trigger cooperation processes in the Turkic world and provide new capabilities in all other fields, especially finance, is energy. For this reason, it is very important to establish an energy union between the independent Turkish states.

In this study, by mentioning the main idea of the Turkish energy union, the importance and the start-up model of this idea will be discussed. In addition, in the next steps of such a model, how to create more effective and larger organizations on a global scale will be emphasized.

Keywords: Energy Union, Turkish World, Islamic World, Energy, Integration

Giriş

Turan, kelime anlamı olarak; “Türklerin Orta Asya’daki en eski yurtlarına İranlıların verdiği adı” (Google Sözlük, 2020) ve “Turancıların ülkü olarak benimsedikleri, yeryüzündeki bütün Türkleri birleştirerek kurmayı düşledikleri devletin adı” (Google Sözlük, 2020)’ni temsil etmektedir.

Turan fikri ve anlayışı aslında tarihte bilinen ilk Türk devletlerinden Hun İmparatorluğu’nun ve bu imparatorluğun efsanevi kağanı (Türklerin atası) Oğuz Kağan tarafından ortaya atılmış ve gerçekleştirilmiştir.

Oğuz Kağan döneminde bütün Türk boyları aynı devlet çatısı altında bir araya getirilmiş ve kurulan büyük devlet Çin’den Avrupa’nın içlerine, Arap yarım adasından Sibarya’ya kadar geniş bir coğrafyaya yayılarak, dünya hâkimiyetini sağlamıştır.

O günlerden bu zamana kadar uzanan süreç dâhilinde de, hangi dinin boyasına bürünülürse bürünülün, Türk devletlerinin hepsinde Türk kavimlerini aynı çatı altında toplayarak, dünya hâkimiyetini sağlama fikri varlığını sürdürmüştür.

Konstrüktivist perspektiften Türk kimliğinin en temel niteliklerinden olan birleştiricilik, nizam-ı âlem, dinamizm, akılcılık, samimiyet, cesaret ve liderlik de bu ideali destekleyen önemli etmenlerden olmuştur.

* TESPAM Başkanı, oakyener@tespam.org

Günümüze geldiğinde de, binlerce yıllık geçmişe sahip olan Türk birliği söylemleri dikkat çekmektedir. Özellikle Sovyetler'in dağılması akabinde Hazar coğrafyasında hayata geçen Türk devletleri ile işbirliği hususları çalışılmaktadır.

Bu noktada ilgili işbirliği süreçlerinin somutlaştırılması ve etkin hamlelerin yapılabilmesi için ilk adımın pozitif ekonomik sonuçları da olacak olan enerji alanında atılması faydalı ve uygulanabilir olacaktır.

Bu bağlamda, Azerbaycan, Türkmenistan, Kazakistan, Özbekistan gibi zengin yer altı kaynaklarına sahip olmakla birlikte, bunların istenilen boyutlarda üretilebilmesi noktasında çok daha fazla finansa ve girişimciye ihtiyacı olan Türk ülkeleri dikkat çekmektedir. Öte yandan bölgesinde en büyük enerji tüketicisi konumunda olmakla birlikte; siyasi, ekonomik, teknolojik olarak da gücünü kanıtlamış ve "küresel etkiye sahip dünya devleti statüsü" elde etmiş Türkiye böyle bir zeminin oluşturulması ve iş birliği süreçlerinin hızlandırılması için önemli bir kaldıraç olacaktır.

Hiç şüphesiz, çok yönlü işbirliği süreçlerini geliştirmek, bölgesel kalkınma ve küresel barışa katkı sağlamak için, enerji gibi önemli bir alanda ortaklıklar meydana getirebilmek önemlidir. Bu bağlamda daha geniş bir coğrafyayı kapsayacak öncü ve gerçekleştirilebilir bir model olarak Türk Dünyasında enerji birliği hayata geçirilmelidir. Böyle bir model, etnik olarak Türk olmayan bazı dost ve müttefik devletlerin de entegrasyonu ile bir sonraki aşamada, daha da büyütülerek, çok daha etkin bir pozisyona taşınabilecektir.

1. Türk Dünyası Ve Enerji Kaynakları

Türk milleti tarih boyunca çok sayıda devlet kurmuş, bu devletlerin bazılarıyla dünyayı yönetmiş ve birçoğuyla da küresel bir güç olarak etkinliğini sürdürme başarısını göstermiştir. Hali hazırda Asya merkezli olarak yayılım gösteren bir coğrafyada, bağımsız Türk devletlerinin yanı sıra, özerk statüde olan siyasi Türk oluşumları da bulunmaktadır.

Bu bağlamda Türk dünyası aşağıdaki harita üzerinden incelendiğinde,

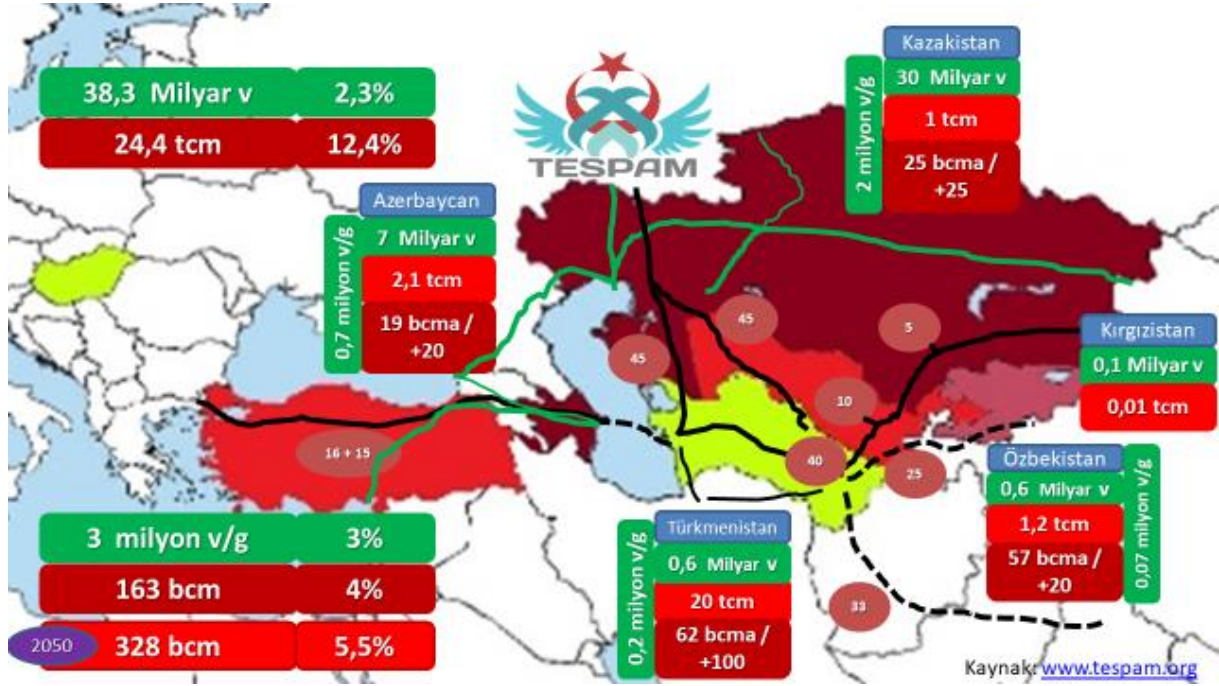

Harita 1: Türk Coğrafyası (<http://aygunhoca.com/cograf-haritalar/72-turkiye-haritalari/3469-turk-dunyasi-haritasi-buyuk-boyutlu.html>)

Bağımsız Türk devletleri, akraba toplulukları ve özerk yapıları dâhil edildiğinde geniş bir coğrafyada etkin olan Türk nüfusu göze çarpmaktadır.

Bu tabloya enerji perspektifinden baktığımızda, Türkmenistan, Azerbaycan, Kazakistan ve Özbekistan gibi bağımsız Türk Devletlerinin çok ciddi anlamda hidrokarbon rezervlerine sahip oldukları dikkat çekmektedir. Öte yandan Kırgızistan ve Türkiye’de de yeni arama çalışmaları ile yeni keşiflere dair potansiyel bulunmaktadır. Özerk yapılar nezdinde de, yine Yakutistan’dan Sibirya’ya, Doğu Türkistan’dan, Irak, İran ve Suriye Türkmenlerinin bulunduğunu coğrafyalara kadar geniş bir yelpazede zengin hidrokarbon kaynakları dikkat çekmektedir.

Aşağıdaki haritada bağımsız Türk devletlerinin sahip olduğu rezervler, üretim miktarları, dağıtım için kurulu altyapılar gösterilmiştir.

Harita 2: Türk Dünyası Enerji Kaynakları (TESPAM, 2020)

Haritadan da anlaşılacağı üzere,

- Azerbaycan 7 milyar varil kanıtlanmış petrol ve 2,1 trilyon m3 kanıtlanmış gaz rezervine,
- Kazakistan 30 milyar varil kanıtlanmış petrol ve 1 trilyon m3 kanıtlanmış gaz rezervine,
- Türkmenistan 0,6 milyar varil kanıtlanmış petrol ve 20 trilyon m3 kanıtlanmış gaz rezervine,
- Özbekistan 0,6 milyar varil kanıtlanmış petrol ve 1,2 trilyon m3 kanıtlanmış gaz rezervine,
- Kırgızistan 0,1 milyar varil kanıtlanmış petrol ve 0,01 trilyon m3 kanıtlanmış gaz rezervine sahiptir.

Bu durumda ilgili devletlerin sahip oldukları rezervler toplandığında, bu devletler özelinde Türk Dünyası 38,3 milyar varil kanıtlanmış petrol ve 24,4 trilyon m3 kanıtlanmış gaz rezervine sahiptir. Bu da küresel ölçekte, dünya kanıtlanmış petrol rezervlerinin %2,3'ü, kanıtlanmış gaz rezervlerinin ise %12,4'üne tekabül etmektedir.

Öte yandan, yeni keşif ve kaynak potansiyeli perspektifinden, çoğunluğu bakir olan bu coğrafya çok daha büyük yeni rezervlere gebedir. Bunun için Türk dünyasının ortak bir platformda yeni büyük yatırımlar ile arama ve geliştirme politikaları geliştirmesi önemlidir.

Mevcut üretimler nezdinde bir yaklaşım geliştirmek gerekirse, Türk dünyası günlük ortalama 3 milyon varillik petrol üretimi ile dünyanın %3'lük ihtiyacını karşılamakta, yıllık 163 milyar m3'lük gaz

üretimi ile de yine küresel talebin %4'ünü tedarik etmektedir. TESPAM bünyesinde yapılan mevcut projeksiyonlar, gaz üretimi noktasında, Türk Dünyasının 2050'de küresel tüketimin %5'ini karşılayacağı izlenimini vermektedir. Tabii bunun için bölgeye yeni yatırımların götürülmesi, finansal imkânların arttırılması, lojistik ve teknolojik altyapının güçlendirilmesi, piyasaların ve yabancı yatırımcı koşullarının düzenlenerek iyileştirilmesi, entegrasyonun geliştirileceği ortak mevzuatların tasarlanarak, şeffaflığın ve rekabetçi modellerin hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Türk dünyası enerji birliği de bu minvalde önemli adımların atılmasına vesile olacaktır.

2. Sonraki Adım: İslam Dünyası

Türk dünyası mezhepsel ve dini kriterler nezdinde analiz edildiğinde de, Macaristan ve Avrupa'da yerleşik bir kısım Türk boyu (Gagavuzlar) dışında kalan bütün Türklerin aynı zamanda Müslüman olduğu da fark edilebilecektir.

Yani Türk enerji birliği fikri ve gayesi direk olarak İslam enerji birliği dâhilinde de dillendirilebilecek ve hedeflenebilecek bir mefkûredir.

Not: İslam dünyasında bir enerji birliği adımı dâhilinde, son dönemde Türk ülkeleri ile daha sıcak ilişkiler kurmaya başlayan ve kendisini Müslüman olmasa da daha fazla Türk hisseden Macaristan gibi devletlerin de katılımı her şekilde mümkün olabilecektir. Bu kapsamda bir ayrıştırıcılık yapılması doğru olmayacaktır.

Bu sayede, Türk dünyasından başlayan ve eş zamanlı İslam İşbirliğine dönen bir modelin kurgulanması hem daha kolay olacak hem de çok yönlü ivmelendirilmiş bir entegrasyon ve iş birliği süreci başlatılabilecektir.

Türk enerji birliği ve Turan mefkûresi yaklaşımları sayesinde birbirine kenetlenen Türk dünyasını arkasına alarak, Türkiye arzuladığı İslam enerji birliğini çok daha hızlı ve kolay bir şekilde hayata geçirebilecektir.

Ayrıca İslam dünyasının arzulanan atılımları gerçekleştirebilmesi için de yukarıdaki karakteristik özellikleri ile ifade edilen Türk milletinin teşkilatçı, birleştirici ve dinamik yapısı önemli olacaktır.

Yaşanılanlar ve tarihi süreçten de anlaşılacağı üzere, İslam dünyası, özellikle Abdülhamid Han'ın azlinden beri derin bir kaos ve kargaşa içindedir. Abdülhamid Han'ın verdiği büyük mücadelenin önemli bir kısmı İslam dünyasındaki enerji kaynaklarına sahip çıkabilmek olduğu gibi, kendisine karşı tertip edilen kirli saldırıların da en belirgin sebebinin şer ittifaklarınca bu kaynakları elde etmek olduğu herkes tarafından idrak edilmektedir.

II. Abdülhamid Han'dan bu yana kan ağlayan İslam coğrafyasının acılarını yeniden dindirebilmek, birliği ve dirliği sağlayabilmek için birçok girişim, fikir, proje ve çalışma yapılmıştır. Fakat hepsi bir noktada tıkanmış ve önemli etkiler doğuramamıştır.

Düzenlenen sayısız toplantı, kongre, alınan kararlar, yapılan para yardımları gibi girişimler; Müslüman toplumlardan oluşan devletlerin etkin bir şekilde bir araya gelerek, uzun vadeli ortak stratejiler belirleyebilmeleri ve netice elde edilebilecek hamleler yapabilmeleri için yeterli olmamıştır.

Bu minvalde oluşturulacak bir Türk enerji birliği platformuna, Katar, Kuveyt, Pakistan, Endonezya, Malezya, Bangladeş, Cezayir, Fas, Tunus gibi (etnik olarak Türk olmasalar da, diğer Türk devletleri gibi Müslüman olan) Müslüman ülkelerin entegrasyonu yeni ve daha etkin bir modelin kurulmasına ön ayak olacaktır.

Bu sayede hem finansal kabiliyetler genişleyecek, hem de etkinlik ağı büyüyecektir. Türkiye öncülüğünde bu kapsamda Türk enerji birliği ile başlayan ve adım adım İslam dünyası enerji birliğine dönebilen bir model kaos ve yıkımdan bir türlü kurtulamayan geniş coğrafyaların barış, huzur ve kalkınma iklimini elde etmesine imkan sağlayacaktır.

3. Nasıl Başlanmalı?

Yukarıdaki bölümde de bahsedildiği üzere, küresel ölçekli, bütün İslam dünyasını adım adım bünyesine dâhil eden büyük bir modelden önce, Türk dünyası içinde bir birliklilik ve entegrasyon modelinin oluşturulması, işlev kazandırılması ve hayata geçirilerek, örnek hale getirilmesi önemlidir.

Bu bağlamda Türk dünyası enerji birliği oluşturmak gayeli, aşağıdaki grafik incelendiğinde,

Şekil 1: Türk Dünyası Enerji Birliği Başlangıç Modeli (TESPAM, 2019)

- Öncelikli hedef farkındalık oluşturmak olmalıdır.
- Türk dünyasında devlet başkanları nezdinde temsil edilen Türk Konseyi böyle bir örgütlenmeye ev sahipliği yapabilecek yegâne kurumdur.
- Türk Konseyi bünyesinde çok sayıda alt iş birliği grubu mevcut olsa da, enerji odaklı bir yapı söz konusu değildir.
- Hâlbuki enerji bölgedeki ve Türk devletleri nezdindeki en önemli kaldıraç ve işbirliği argümanıdır.
- Bu bağlamda, Türk Konseyi bünyesinde böyle bir model hayata geçirilerek, çalışmalara başlanmalıdır.
- Bu model dâhilinde:
 - o Enerji alanında ticari entegrasyon toplantıları düzenlenmesi,
 - o Bölgesel araştırma masaları kurulması,
 - o Üretken faaliyetler olarak da düşünülebilecek olan;
 - Dergi, rapor, makale, bülten, projeksiyon gibi ortak yayınların üretilmesi,
 - Çalıştay, sempozyum ve TEB (Türk Enerji Birliği) konferansının hayata geçirilmesi,
 - Eğitim programları düzenlenmesi,
 - Küresel analizler ile uluslararası toplumun dikkatinin celp edilmesi
 - o Finans, proje, teknoloji ve insan kaynakları alanında ortak veri tabanlarının oluşturulması gerekmektedir.

Bu adımlar neticesinde, Türk Enerji Birliği (TEB) platformunun altyapısı oluşturulabilecek ve bağımsız olarak hareket edebilecek bir kurum hayata geçirilebilecektir.

Bir sonraki adımda ortak karar alınması durumunda TEB aşağıdaki grafikten de görülebileceği bir modelde, yine ilgili ülkelerin devlet başkanlarınca temsil edilen yeni bir modele kavuşturulabilecektir.

Şekil 2: Türk Dünyası Enerji Birliği Yapılanması (TESPAM, 2019)

Bu model kapsamında kurulacak bir genel sekreterlik bünyesinde birçok alt çalışma birimi teşkil edilebilecek ve çok yönlü etkin çalışmalar yapılabilecektir.

Böyle bir birliktelik ile sağlanabilecek sinerji diğer tüm alanlarda daha etkin projelerin hayata geçirilebilmesi ve adımların atılabilmesine imkan sağlayacaktır.

Çünkü yüksek finansal imkânlar doğuran, teknolojinin gelişmesine katkı sunan ve hayatın birçok alanına temas eden enerji sektöründe etkinleşmek,

- Ekonomi,
- Endüstri,
- Lojistik,
- İletişim,
- Güvenlik
- Teknoloji
- Finans
- ARGE,
- Akademik çalışmalar
- Sosyal fonlar
- Eğitim gibi diğer birçok alanda da ilgili üye ülkelerin elinin güçlenmesini sağlayacak ve iş birliğini güçlendirecektir.

Sonuç

Binlerce yıldır bir araya gelerek, küresel barışı ve nizamı tesis etmek gayesini güden Türk milletine mensup devletler, halen aynı ideolojiyi taşımakta ve bu minvalde farklı alanlarda iş birliği süreçleri geliştirmektedirler. Fakat ne yazık ki, ilgili iş birliği süreçleri etkin bir şekilde yürütülememekte, finansal yetersizlikler sebebiyle de ilerleyiş çok yavaş adımlarla sürdürülebilmektedir.

Bu bağlamda Türk dünyasına bakıldığında, işbirliği süreçlerini tetikleyecek, finans başta olmak üzere, diğer tüm alanlarda yeni kabiliyetler elde edilmesini sağlayacak olan en önemli kaldıraç enerji olduğu aşikârdır.

Bu sebeple Türk dünyası bünyesinde bir enerji birliği platformu oluşturulmalıdır. Bu platform öncelikle Türk konseyi bünyesinde bir alt çalışma grubu olarak hayata geçirilmeli, sonrasında ise ihtiyaca binaen, büyütülerek bağımsız bir modele dönüştürülmelidir.

Böyle bir model diğer dost/müttefik Müslüman toplumlara sahip olan devletlerin de katılımı ile çok daha farklı boyutlara da taşınabilecektir.

Bu kapsamda bu çalışmada, Türk enerji birliği ana fikrinden bahsedilerek, bu fikrin neden önemli olduğu ve nasıl bir başlangıç ile hayata geçirilebileceğinden bahsedilmiştir.

KAYNAKÇA

www.tespam.org (2020)

<http://aygunhoca.com/cograf-haritalar/72-turkiye-haritalari/3469-turk-dunyasi-haritasi-buyuk-boyutlu.html>

Google Sözlük (2020)